

ETT OCH ANNAT OM ÄREN 1928-1968 VID ÖSTGÖTAGATAN 12

av Åke Alvtegen

Framställningen är uppdelad på följande avsnitt:

BYGGNADER OCH LOKALER
INVENTARIER OCH UTRUSTNING
TRÄDGÅRD OCH IDROTTSANLÄGGNINGAR
KONSTVERK
ORGLAR I AULAN

BYGGNADER OCH LOKALER

Tillsyn och omvårdnad av lokalerna inleddes omedelbart efter inflyttningen i december 1926, men det var först under 1940-talet som en systematisk ommålning inomhus genomfördes. Det skedde efterhand i undervisningssalar, korridorer och trappuppgångar i ljusa och tilltalande färger. I årsredogörelsen för 1945-1946 beskrivs hur den starkt ökade intagningen av elever nödvändiggjorde avsevärda förändringar och kompletteringar ifråga om lokaler och inredning.

1946-1947 lät Kungl. Byggnadsstyrelsen uppföra två träbaracker, anslutna till huvudbyggnadens värmesystem. Den ena baracken rymde två klassrum för övningsskolan, medan den andra blev klassrum för en seminarieklask, trots att den ursprungligen var tänkt som slöjdbarack.

1948-1949 fick metallslöjdsalen en efterlängtat fläktanordning, 1954-1956 skedde ombyggnad av badinrättning och simbassäng.

1956-1957 infördes ämnesrumssystem, då de tidigare klassrummen fick följande beteckningar:

kristendomskunskap
modersmål
matematik
psykologi och pedagogik
historia och samhällslära
språk

Erforderliga ombyggnader och ändringar i lokaldispositionerna skedde efterhand, så t ex 1953-1955, då naturkunnighetsrummet ombyggdes.

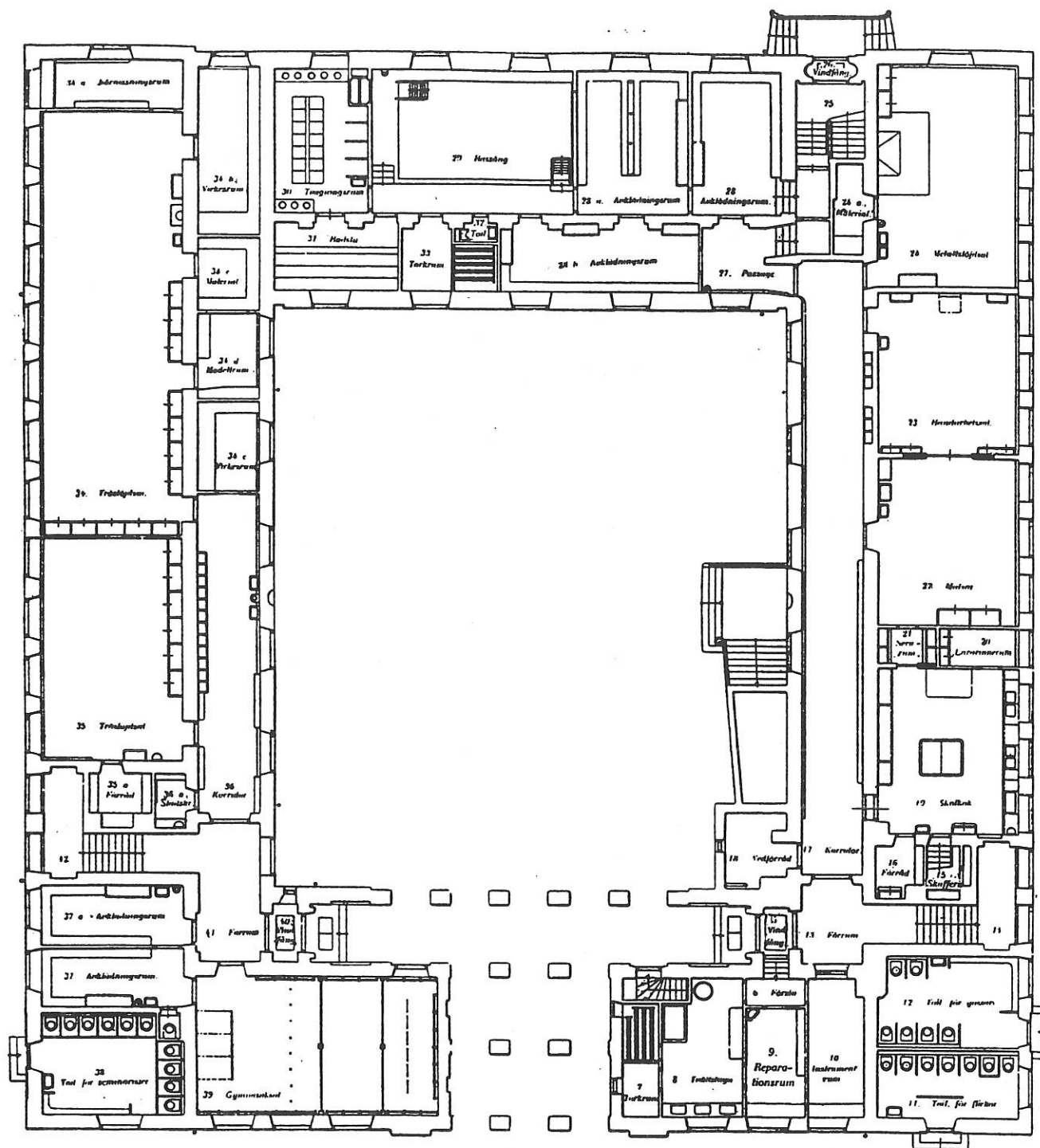
Vid höstterminens början 1957 togs en pedagogisk institution i bruk. Mellan två lärosalar inmonterades en genomsiktsruta, som möjliggjorde iakttagelser endast i en riktning, one way screen. Salarna stod i förbindelse med varandra genom en radioanläggning av AB L M Ericsson-fabrikat. Anläggningen utnyttjades vid bl a barniakttagelser i samband med testningar och vid demonstrationslektioner med övningsklasser.

Ytterligare ändringar: 1957-1958 borttogs läktaren i stora gymnastiksalen, och 1959-1960 ombyggdes värmesystemet från ånga till hetvatten med anslutning till stadens fjärrvärmeverk.

Där vaktmästeriet vid Östgötagatan 12 nu har lokaler fanns förr en tvättstuga. 1960-61 byggdes brandsäkra arkivrum, de finns fortfarande innanför vaktmästeriexpeditionen. 1961-1962 utvidgades expeditionslokalerna i och med att den tidigare läkarmottagningen togs i anspråk som rektors mottagningsrum. Läkarmottagningen flyttades till den tidigare bostaden för trädgårdsbiträdet i gårdshuset mot Västra vägen. Samma år fick expeditionslokalerna heltäckande mattor.

*Folkskoleseminariet i Linköping.
Plan av bottenvåningen.*

1928

De två huvudingångarna från valvet hade förr mäktiga ekportar. Dessa utbyttes under 1961-1962 mot nya av metall och glas, vilka i sin tur senare (1985) har utbytts. De gamla ekdörrarna var av likartat utförande som den dörr, som fortfarande finns vid sidan av "examenstrappan" på borggården.

Ett mindre rum i korridoren på 400-planet (mitt emot aulan), tidigare använt för uppställning av utrangerad litteratur, blev andaktsrum 1964-1965 och fungerade som sådant under knappt tio år.

INVENTARIER OCH UTRUSTNING

Där det var möjligt medfördes inventarier och undervisningsmateriel vid flyttningen från Drottninggatan 14 under juluppehållet 1926. Av årsredogörelser under 1930-talet framgår, att nya inventarier anskaffades först i den mån man erhållit visshet om vad som var lämpligast. Ännu 1938-1939 heter det: "Under året har inga eller endast smärre kompletteringar av inredningen gjorts". 1934-1935 hade dock bommar och annan gymnastikmateriel tillförts från Skånes Gymnastikförbund, och samma år överfördes utrustning för biologi från seminariet i Skara.

1950-talet inleddes med att nya skolbänkar skaffades, likaså inköptes en trådspelningsapparat. 1957-1958 fick kollegierummet nya möbler, mattor och gardiner. Nordiska Kompaniet i Stockholm planerade och var huvudleverantör.

Under våren 1959 försågs aulan med ny inredning. De gamla långbänkarna försvann, golvet slipades och fåtöljer av ljusbonad björk gjorde aulan mera användbar. Stolarna kombinerades med uppfällbara skrivbord. Leverantör var Firma Skolinredningar i Gävle.

1958-1959 blev den tidigare metallslöjdsalen nyinredd för textilslöjd. Samtidigt fick samtliga slöjdsalar ny belysning. Ett par klassrum fick mörkläggningsgardiner och åtta klassrum försågs med bildfält för film- och bildvisningar.

Under vårterminen 1964 installerades ett språklaboratorium, konstruerat av tillsynslärare Ragnar Kvillmark och ingenjör Lennart Angvik.

TRÄDGÅRD OCH IDROTTSANLÄGGNINGAR

När det nya folkskoleseminariet vid Östgötagatan 12 togs i bruk vid vårterminens start 1927 bildade Onkel Adamsgatan gräns bortom idrottsplatsen. Löparbanorna gjordes snabbt i ordning, och under läsåret 1929-1930 justerades de av idrottsinstruktören Hugo Sjöblom. Tack vare trädgårdsdirektören Frans Anderssons stora intresse hade trädgårdens ordnande framskridit långt redan 1927-1928. 1929 utökades stenpartiet och näckrosdammar anlades. Ungefär 30 år senare, 1957-1958, påbörjades ett omfattande arbete med istandsättande av stenpartiet. Omplanering av vissa delar av trädgården förbereddes i syfte att reducera handelsträdgårdsrörelsen, som avvecklades i början av 1960-talet.

1962-1963 anlades en parkeringsplats i anslutning till Brunnsgatan. Där fanns plats för 27 bilar och ett antal motorcyklar och mopeder.

1964-65 övertog Linköpings stad skötseln av seminarieträdgården. En betydande omläggning av trädgården ägde då rum. Den del, som tidigare rymt ett mäktigt stenparti, fick nu gräsmattor och buskplanteringar. Omläggningen skedde för att möjliggöra en rationell hantering inom tillgängliga ekonomiska ramar.

Mittgången från huvudbyggnaden till Östgötagatan breddades 1964-1965.

På rektor Einar Liljas initiativ byggdes två tennisbanor 1966. Det möjliggjordes i huvudsak genom donationer från försäkringsbolagen Folksam och Skandia om vardera 20 000 kronor.

Från borggården vid
Östgötagatan 12:
Torsten Rundenschöld
(1798-1859). Relief-
medaljong av Axel
Wallenberg

Foto: Privat ägo

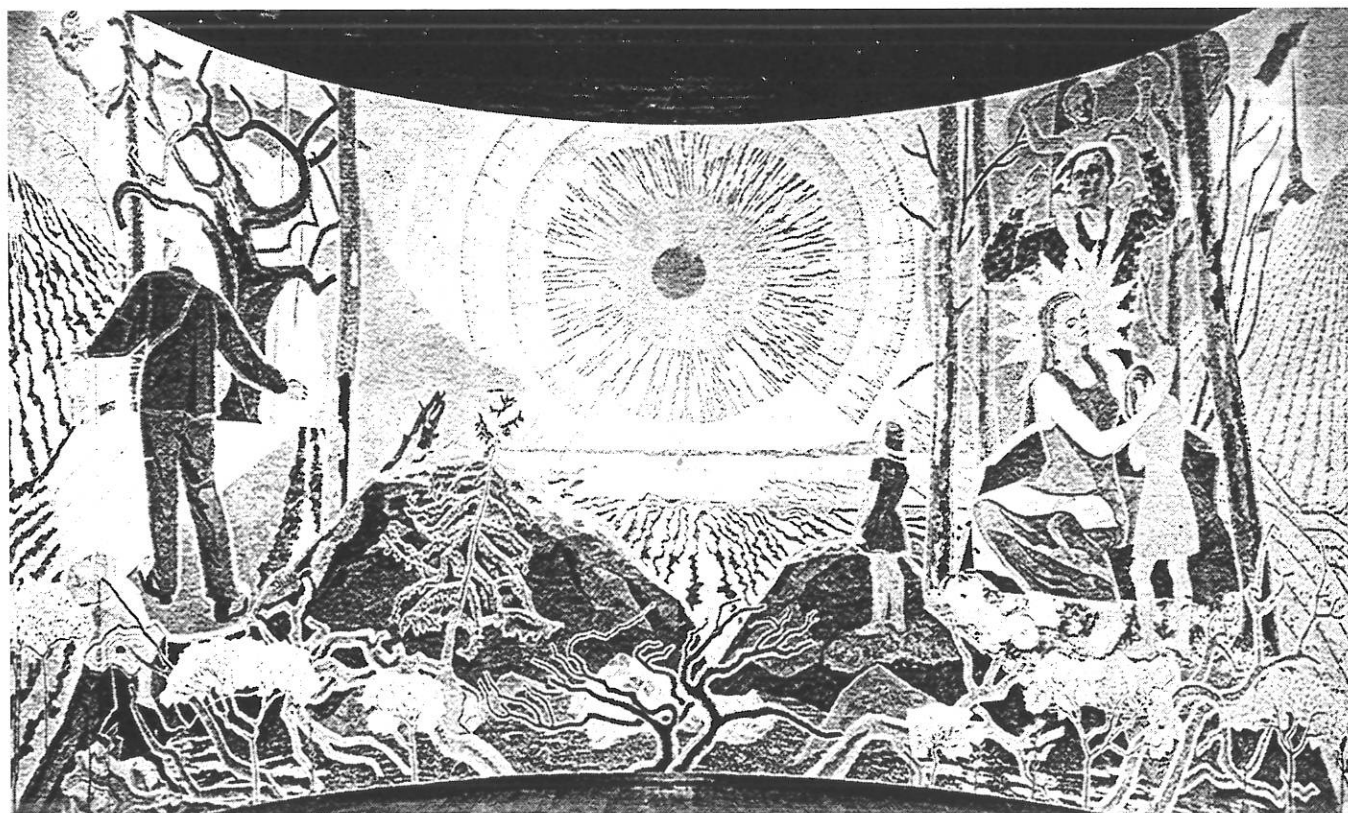
KONSTVERK

Av årsredogörelsen för 1937-1938 framgår att det bland lärarna länge hade funnits en önskan att få se aulans ganska kala fondvägg prydd med något konstverk. Redan 1935 hade ett överskott från ett seminarielärarmöte i Linköping bildat grundvalen till en fond för utsmyckning av aulan.

På olika vägar samverkade nu strävandena efter att förverkliga tanken. Så gav t ex Länsstyrelsen tillstånd till ett lotteri, som för ändamålet inbragte 1 961:79 kronor.

Även eleverna visade intresse. Barnen i övningsskolan anordnade en fest, som gav en behållning på 365:88 kronor. Den 11 juni 1938 uppgick fonden inkl ränta till 2 606:09 kronor. Även om beloppet ännu var otillräckligt, hade man vid denna tid kontakt med konstnären Elis Åslund.

Sedan Artur Attman blivit rektor 1947, engagerade han sig för frågans lösning, och redan den 16 september samma år kunde temperamålningen "Det gror" av konstnären Leoo Verde avtäckas. Konstverket, som täcker hela fonden, har genom åren vunnit allmän uppskattning.

Leoo Verdes temperamålning "Det gror"

Josef Weijne
(1893-1951)

Foto:
Privat ägo

Under sin rektorstid tog Einar Lilja många initiativ till utsmyckning av både lokaler och seminarieträdgård. Ett av dessa initiativ var placeringen av en byst av Josef Weijne (1893-1951) i seminarieträdgården.

Linköpings stad hade låtit skulptören Anders Jönsson utföra porträttbysten av det framlidna statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet. Josef Weijne, en arbetarson från Linköping, genomgick framgångsrikt seminariet 1910-1914. Han var ecklesiastikminister 1946-1951. Avtäckningen ägde rum den 2 juni 1956 och förrättades av undervisningsrådet Yngve Norinder. Seminariets tack framfördes av inspektor, kontraktsprosten Sixten Dahlquist. Det anses att den grundsats, som Josef Weijne har att förkunna från sin höga sockel till oss, är "icke synes men vara".

Från borggården vid Östgötagatan 12: Amos Comenius (1592-1670). Reliefmedalj av Axel Wallenberg. Under sitt korta besök i Sverige hösten 1642 vistades Comenius en tid i Finspång hos Louis de Geer. Såvitt man vet, har han inte varit i Linköping.

Foto: Privat ägo

En byst av den tjeckiske 1600-talshumanisten och pedagogiske reformatorn Amos Comenius avtäcktes den 5 maj 1958 i aulan. Bysten, som utförts av den tjeckiske skulptören Makovsky, överlämnades av Tjeckoslovakiens minister i Stockholm Jaroslav Vleck. Bland de närvarande märktes landshövdingeparet Eckerberg. I sitt tacktal erinrade kontraktsprosten Sixten Dahlquist om Comenius besök i vårt land.

Amos Comenius
Ur Folkskole-
seminariets i
Linköping
årsredogörelse
1957-1958

Bysten är placerad i tvärkorridoren på plan 200 vid Östgötagatan 12.

Under åren 1958-59 fick seminariet som deposition från muséet motta en marmor-skulptur med bibliskt motiv, föreställande Hagar och Ismael i öknen. Skulpturen var utförd av östgöta-konstnären Alfred Nyström (1844-1897). Den hade tidigare varit uppställd vid Folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping. Liksom en annan deposition, "Flora", utförd av samma konstnär, återfördes Hagar och Ismael till muséet under 1970-talet.

ORGLAR I AULAN

Den orgel, som fanns i aulan vid invigningen av det nya folkskoleseminariet den 11 april 1927, hade 7 inmonterade stämmor (men byggd för 13 stämmor), 2 manualer och pedal. 1931-32 försågs orgeln med en subbasstämma.

Under höstterminen 1963 installerades den nu (1986) befintliga piporgeln i aulan. Den har 18 stämmor, fördelade på 2 manualer och pedal, med rika registrerings-möjligheter även för solospel. Leverantör var Marcussen & Son, Aabenraa i Danmark.

Invigning av orgeln skedde den 10 december 1963 med följande program:

Medverkande:

Jan-Håkan Åberg, orgel
Birgitta Kalm, sopran
Håkan Annerud, trumpet
Sune Hjelm, flöjt
Arthur Bartler, violin
Lars Svedberg, violin
Kerstin Dornbusch, violincell
Seminariets kammarkör
Gerhard Dornbusch, körledare
Jan Forsmark, orgelacc.

Ove Berg, klarinett och blockflöjt
Runa Eriksson, blockflöjt
BM Larsson, blockflöjt
Mona Lundqvist, blockflöjt
IL Pettersson, blockflöjt
Nils Nilsson, blockflöjt
Ingemar Sundberg, blockflöjt
Tore Ång, blockflöjt
Sven Linell, blockflöjtsinstud

1. D. Buxtehude:	Toccata F-dur
2. J.G Walther:	Jesu, meine Freude (Jesus är min hägnad).
Koral med variationer
3. M. Franck:	Herr, nun lässest Du Deinen Diener in Frieden
fahren
4. F. Couperin:	Jubilemus för kör, stråkar och continuo
5. J.H. Roman:	Allegretto för flöjt, klarinett och orgel
6. J.S. Bach:	Dig, o Herre vill jag lova
7. P. Nardini:	Allegro moderato ur Violinkonsert e-moll
8. S. Scheidt:	Tema och variationer för sopranalt-, tenor-
och basblockflöjter
9. J.E. Larsson:	Allegro moderato och Ansante semplice ur
Trumpetconcertino
10. C.M. von Weber:	Adagio ur Klarinettkonsert f-MOLL
11. V. Söderholm:	Söken Herren
12. H. Distler:	Från Gud vill jag ej vika
När vi i högsta nöden står
Och som hjorten trängtar efter
friskt vatten
13. H.F. Micheelsen:	Preludium ur "Das Holsteinische
Orgelbüchlein"

I början av 1930-talet.
Foto: ILU:s bildarkiv

NÅGOT OM LÄRARHÖGSKOLETIDEN 1968-1977

av Åke Alvtegen

Det här avsnittet uppdelas i
ALLMÄNT och ÖSTGÖTAGATAN 12
KLOSTERGATAN 45
S:T LARSGATAN 12
STORGATAN 28
GASVERKSGRÄND 3
STORGATAN 66
BJELKEGATAN 2 A

ALLMÄNT och ÖSTGÖTAGATAN 12

Den 4 november 1966 uppdrog Kungl. Maj:t åt Statens förhandlingsnämnd att ta upp erforderliga förhandlingar med företrädare för kommunal huvudman för att anordna reformerad lärarutbildning i bl a Linköping.

Sedan Statens förhandlingsnämnd fullgjort sitt uppdrag rapporterade den i skrivelse till KONUNGEN den 27 februari 1968 om med vissa städer villkorligt slutna avtal om bl a klasslärar- och ämneslärarutbildning.

Om lärarhögskolan i Linköping sades i rapporten att den t v skulle vara förlagd till huvudsakligen det dåvarande folkskoleseminariets lokaler. De befintliga gymnastiklokalerna ansågs otillräckliga, varför Linköpings kommun t v ställde en på statlig mark belägen äldre gymnastikbyggnad vid Ågatan till förfogande.

Det dokument som beskriver, att det mellan Statens förhandlingsnämnd och delegerade för Linköpings stad - under förbehåll av godkännande av Kungl. Maj:t och stadsfullmäktige i Linköping - träffats ett avtal av med ett antal paragrafer reglerat innehåll, är daterat 22 februari 1968. Där fastställs i 1 § att Folkskoleseminariet i Linköping den 1 juli 1968 ersätts av en lärarhögskola för utbildning av klasslärare och ämneslärare.

